

WHO (2002). Current Practices and Controversies in Assisted Reproduction.
WHO (2003). Progress in Reproductive Health Research, N 63.
WHO, Measure DHS+. (2004). Infecundity, Infertility, and Childlessness in Developing Countries.
DHS Comparative Reports N 9.

(IN)VOLUNTARY CHILDLISSNESS IN THE RESEARCH FOCUS OF SOCIAL DEMOGRAPHY

Tatyana Kotzeva, Elitsa Dimitrova

S u m m a r y

The paper makes an overview of the existing concepts of childlessness and the measures utilized in social demography that register its prevalence in certain populations and across different regions. Based on existing literature two distinctions of this phenomenon are delineated. Involuntary childlessness or infertility is defined as diminished ability or inability to conceive and have **offspring**. Infertility is also defined in specific terms as failure to conceive after two years of regular intercourse without contraception. Apart from the popular WHO definition of infertility various concepts that emphasize other substantial aspects of infertility and infecundity that have been used in Demographic and Health Surveys (DHS) are also discussed. The second concept the paper deals with is voluntary childlessness. The existing definitions of this phenomenon are much more variable. The common aspect in them underlines this phenomenon as a consciously chosen “child-free” life style. The recent growing trends of voluntary childlessness in European countries are shortly described in the paper based on utilization of various indicators reflecting behavioral and attitudinal aspects of voluntary childlessness.

МАТРИЧНИ МОДЕЛИ ЗА ПРОГНОЗИРАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ АКТИВНОТО НАСЕЛЕНИЕ ПО ПЕТГОДИШНИ ВЪЗРАСТИ И ПЕРИОДИ

Яна Генчева-Димова

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Най-важна за икономиката група от населението е тази на икономически активните лица или работната сила. Според приетите международни стандарти тази категория се използва за установяване и наблюдение на население, което е обичайно икономически активно за дълъг период от време (например една година), както и за текущо икономически активното за кратък период (например една седмица). Първото население се определя като икономически активно и се установява от преброяванията на населението, докато второто се разглежда като еквивалент на работната сила при текущите анкетни наблюдения (Заетост и безработица, 2003/3).

През последните години се наблюдава тенденция на уеднаквяване на двете групи населения, но е необходимо винаги да се имат предвид и да се отчитат техните различия в обхвата и начина на наблюдение. Всяка от двете групи обхваща заетите и безработните лица в трудоспособния възрастов интервал, който по икономически и практически съображения е от 15 до 74 навършени или 75 ненавършени години (Заетост и безработица, 2003/3).

Един обективен анализ на развитието на работната сила може да се извърши единствено с информация за нейните най-важни показатели по пол, възраст и различни икономически и социални признаци. Чрез развитието на основните показатели за тези признаци се разкриват тенденциите и закономерностите в изменението на работната сила през даден период и на дадена територия (страната, регион, област, община и населено място). Разкритите закономерности и тенденции служат най-напред за анализ на съществуващото положение, за неговите проблеми и възможности за подобрене. Тяхното значение нараства още повече при моделирането и прогнозирането на работната сила, която стои в основата на всяко управление на бъдещата стопанска и социална дейност. На практика работната сила се прогнозира по пол и петгодишни възрастови групи най-много за текущи оперативни нужди на управлението в краткосрочен план до 5 години и в средносрочен до 10—15 години. В дългосрочна перспектива за 20 и повече години икономическите прогнози на населението са сравнително по-редки. Независимо от това, всички средносрочни и дългосрочни прогнози трябва да се актуализират след всеки изминал петгодишен период, като е наложително съставянето на нови прогнози след всяко преброяване на населението. Както е известно, преброяванията се извършват обикновено през 10 години и доставят относително точна информация за т.нар. постоянно живеещо население на дадена територия при условията на съвременните интензивни миграционни процеси, които не се отчитат текущо статистически за външната миграция.

Съставянето на прогнози за икономически активното население и по-конкретно на текущата работна сила е последният и най-отговорен етап на нейното изследване и моделиране. Всяка краткосрочна и дългосрочна прогноза на работната сила обаче трябва да се основава на прогноза за общото население (активното и неактивното) по пол и възраст, както и на прогноза за икономическата активност на това население по същите и други признаци. В тази връзка най-напред се съставя прогноза на постоянното население в краткосрочна и средносрочна перспектива, която може да се разглежда като изходна и надеждна база за следващото прогнозиране на работната сила. Прогнозирането на постоянното население с матрични модели по пол и възраст при съвременните условия на липсваща текуща информация за външната миграция, е представено в отделна статия (Генчева, 2009). В съответствие с нейната структура в настоящата статия са изложени матрични модели само за прогнозиране на работната сила по пол и възраст при същите условия на липсваща информация за външната миграция и за механичното движение от взаимните преминавания на икономически активни лица в неактивни и обратно. В известен смисъл настоящата статия представлява продължение и по-нататъшно развитие на отбелязаната статия за общото население. От своя страна, прогнозите за работната сила са изходна основа за прогнозиране на заетите, заетостта и безработните по пол и възраст. По този начин се установява пряка връзка и единен методологичен подход за демографско и социално-икономическо моделиране и прогнозиране на общото население, на икономически активното или работната сила и на заетите и безработните. При наличие на